

▲ Detalje fra den aarhusianske messehagel fra det 14. århundredes første halvdel med det arabiske ord for ”den lærde sultan”. Det er en titel, som optræder på tekstiler, egyptiske og syriske keramik- og metalarbejder.
– Foto: Roberto Fortuna/Nationalmuseet

Skønheden ved skriften

Fint formidlet udstilling i Davids Samling fortæller om et sprog og en skrifttradition, få af os forstår. Budskabet om Islam er lukket land – men skønheden i kunsthåndværket står tilbage **kunst**

Torben Weirup
kultur@k.dk

Det kan være en ganske særegen oplevelse at kigge på en tekst, man som udgangspunkt er afskåret fra at læse. Og det er man, hvis man ikke er fortrolig med arabisk.

Så tilbage for den ikke-arabiskkyndige betragter er alene skønheden ved skriften. Den er til gengæld også udtalt, som det fremgår af en nyåbnet udstilling i Davids Samling i København. Davids Samling har kunst fra den islamiske verden som et af sine vigtigste fokusområder, men det er nu første gang, museet viser en udstilling om kalligrafi. Det er ganske overvejende genstande fra Davids egen samling, men der er også interessante lån fra andre museer. Blandt andet – som vi skal vende tilbage til – en messehagel fra Aarhus.

Udstillingen består af flere end 130 genstande: tekstiler fra koraner, udskaarne paneler, rigt udsmykkede tekstiler, skåle og andre former for kunsthåndværk, skrin med forfint ornamentik og dolke med betydningsfulde sentenser indgraveret på bladet. Det er udstillinger som disse, der kan sætte spørgsmålstegn ved en udbredt forestilling om, at kunst er et universelt sprog, mennesker på tværs af kontinenter og kulturer umiddelbart kan forstå. Det kan man ikke. Gennem opvækst, uddannelse, interesse og måske endda ligefrem passion kan man på vore breddegrader opnå et større eller mindre kendskab til europæisk kunst og eksempelvis forstå ikonografien i kristne altertavler. Men man er af den grund ikke nødvendigvis fortrolig med andre folkeslags myter, fortællinger, fælles erfaringer og tilværelsestolkninger. Tilbage bliver derfor det rent æstetiske, og selv det kan – ud over den umiddelbare glæde ved at se skriften på tavlerne, fadene og tekstilerne – være vanskeligt at forstå til fulde.

Derfor er det heldigt, at museer som Davids Samling ligger inde med en viden om genstandene, der på denne udstilling formidles ved introducerende tekster rum for rum samt kommentarer til de enkelte genstande. Mindre heldigt er det, at genstandsteksterne kan være besværlige at læse. På grund af de udstillede artefakters skrøbelighed henligger rummene i halvmørke, og det gør det vanskeligere at tilegne sig teksterne for – må man formode – en del besøgende. Man kan med andre ord ikke umiddelbart aflæse budskabet i skrifterne, og ledsageteksterne vil for – ikke alle, men en del – være svært læsbare. En overgang arbejdede flere museer herhjemme med et importeret formidlingsgreb bestående af små hæfter med tekster om en udstillings enkeltværker. Det kunne være en overvejelse at genoverveje dén strategi.

Flot bog

Til gengæld er udstillingen ledsaget af en ualmindelig stor og flot bog med introducerende tekster af forskellig art og fint detaljerede beskrivelser af de udstillede genstande skrevet i et imødekommende sprog. Bogen er udgivet af Strandberg Publishing. Som det fremgår af udstillingens fortælling, fik det arabiske skriftsprog en særlig betydning, fordi Koranen blev nedskrevet på arabisk efter muslimernes profet Muhammeds død i år 632.

Valget af sprog var – ifølge overleveringen – guds vilje, og da de arabiske herskere erobrede stadig større dele af Mellemøsten, blev skriftsproget ”et vigtigt symbol på den nye religiøse og politiske orden”. Der kom en aura om sproget, og derfor blev det nedskrevet særligt omhyggeligt. ”Gud fortjener de bedste kunstnere,” har Bjørn Nørgaard engang sagt, og i den islamiske verden blev kalligrafen en højt anset kunstner på sit felt.

Som i andre kulturer kunne kalligrafens arbejde blive samlerobjekter. Udstillingen redegør for kalligrafens position i samfundet – og hvordan arbejdet vinder udbredelse gennem alt fra navnlig de hellige tekster, der er forbundet med en særlig styrke, til mere verdslige dokumenter. I nogle tilfælde kunne man få fremstillet en tekst i blæk, der kan opløses i vand, hvorefter man drikker det og i bogstavelig forstand indtager teksten, der måske er en velsignelse. I andre tilfælde indgår smukt kalligraferede sentenser i kunstgenstande til hjemmet med inskriptioner om glæde og velbefindende. Nogle tekster er oversat i bogen, der følger udstillingen:

”Enhver, der holder skålen i sine hænder,/ holder for evigt Jams kongerige./ Vandet, hvori Khird fandt livet, søg det i vinhuset,/ thi skålen har det./ Os og vinen, eller askerne og deres dyder/ se hvilken den elskede vælger. O Gud måtte afslutningen blive god.”

Af bogen fremgår det, at ”Jam” både kan referere til en kop og til en urtidskonge, Jamshid, der var berømt for sin retfærdighed og sit gode lederskab.

En interessant sidebetragtning i udstillingen er, at nogle tekster mere er beregnet på at blive betragtet end egentlig læst.

Magt mellem afsender og modtager

Som man besigtiger teksterne, kan man måske få en fornemmelse af, at der er en udtalt magtrelation mellem afsenderen og modtageren. Det kan for eksempel være en tilkendegivelse af herskerens betydning eller Guds storhed. Ud-

◀ Denne messehagel kommer fra Vor Frue Kirke i Aarhus og tilhører Nationalmuseet. Ifølge Bogen ”Mere end ord” er det blå kors syet på stoffet, der er silke, påsyet med silkefløj, besat med ægte perler, guld- og glasperler, koraller samt metalplader. Det sribede stof, der formentlig er fra Iran fra det 14. århundredes første halvdel, bærer en gentagelse af det arabiske ord thuluth, ”Den lærde sultan”. De islamiske tekstiler, blandt andet dem med indvævede guldråde, var ifølge bogen ”Mere end ord” værdsatte i Vesten, og det var ikke et problem, at tekstilerne havde indskrifter, der kunne referere til Allah, formentlig fordi man dengang ikke kunne tyde indskrifterne. – Foto: Roberto Fortuna/Nationalmuseet

stillingen giver også anledning til at reflektere over forskellen på for eksempel islam og kristendom. Også i Islam spiller ærkeenglen Gabriel en rolle, som den der åbenbarer Koranen for Muhammed. Men gennemgående synes forskellen på de to religiøse tilværelsestolkninger så forskellige. Kan de mødes? På forunderlig vis, ja – men i form af et stykke kirke tekstil i udstillingens sidste rum: Det er en messehagel, der på et tidspunkt har været anvendt i Vor Frue Kirke i Aarhus, men nu tilhører Nationalmuseet. Det er et stykke smukt vævet stof, der formodes at være blevet tilvirket i Mellemøsten i første del af det 14. århundrede. På et tidspunkt er der blevet påsyet et kors på klædet, så det kunne anvendes i kristne liturgiske sammenhænge. Der er ganske vist en inskription, ”den lærde sultan”, der undertiden er en titel, der henviser til Allah. Men det er ikke blevet anset, konkluderes der i bogen, for et problem, ”ikke engang i en kirkelig kontekst – af den simple grund, at man ikke har kunnet tyde indskrifterne”. Sådan vil det også være i dag for en betragter uden kendskab til arabisk, men derfor er udstillingen i Davids Samling nu alligevel så absolut et besøg værd på grund af de udstillede genstandes særegne og fremmedartede skønhed. ■

★★★★★

Mere end ord – kalligrafi fra den islamiske verden. Davids Samling, København. Til den 26. januar 2025.

▲ Gustav Mahler, østrigsk komponist og dirigent (1860-1911). – Foto: NF/Ritzau Scanpix

Michael Tilson Thomas balancerede på kanten af afgrunden foran DR Symfoni-orkestret, præcis som musikken selv **koncert**

Sune Anderberg
kultur@k.dk

Burde han overhovedet stå på podiet? Strengt taget ikke. For 79-årige Michael Tilson Thomas er ikke længere den stjernedirigent, han var engang. Da amerikaneren for nogle uger siden ledte London Symphony Orchestra gennem Mahlers tredje symfoni, blev han undervejs konfus. Han afbrød koncerten inden den store finale, efter sigende overbevist om, at han befandt sig til en åben prøve. Man måtte tale til ham, forklare, at det ikke

var tilfældet. Efter nogle minutter fortsatte han, båret frem af musikernes og publikums store veneration; ak, de vidste godt, at forvirringen skyldtes fremskreden kræft i hjernen. Torsdag aften var scenen ved at gentage sig i København. Musikken var den samme, Mahlers gigantværk fra 1896, men nu var det DR Symfoniorkestret, som Michael Tilson Thomas stod i spidsen for. Og han havde netop ført dem gennem en på mange måder dramatisk nærværende førstesats, da klappen gik ned.

Dirigenten havde øjensynligt mistet orienteringen. En violinist måtte hjælpe ham videre i partituret, vistnok forvisse ham om, at det var anden sats, der ventede. Der blev bladret hektisk, og publikum lo uroligt, da Thomas trods alt havde overskud til at joke med situationen og forsøgte at stjæle violinistens egne noder. Sagen var dog klar: Den engang så feterede dirigent balancerede på kanten af afgrunden og burde nok have ladet sig pensionere. Men er det ikke også den slags oprør mod skæbnen, som er selve livsgnisten i den klassiske musik? Her stod

en dødsdømt mand og kæmpede sig igennem en musik, der netop lod det mørkeste dyb støde sammen med tindrende glimt af paradis. I den optik blev koncerten et eksistentielt drama både musikalsk og menneskeligt. Hver gang en nøgen tromme raslede, eller en vidunderligt melankolsk basun tudede, var det som at stirre døden direkte i øjnene. Med et langsomt tempo gjorde Thomas særligt den lange førstesats til en dystert og rustik musikdramatik, der hele tiden truede med at forvitte.

Hver gang en nøgen tromme raslede, eller en vidunderligt melankolsk basun tudede, var det som at stirre døden direkte i øjnene.

Jovist, der var problemer med at holde liv i visse passager. Proveforløbet må have været udfordrende, tiden til detaljer knap, og andre dirigenter kunne nok have taget mere styring. Men magien – hvirvlet op af Mahlers blanding af et surreelt karneval i forfald, et strygerhav af stille sorg og skæbnetung messing – formåede sig ikke. Det var til tider dybt rørende. Til andre tider let resignerende. Da den mageløse finale indtraf efter halvanden time, forstod man godt, at Michael Tilson Thomas bliver ved imod alle odds. De grove baslinjer, orkestret, der trækker sig tilbage som en gejser og så sætter et punktum, man husker for livet. Det opgiver ingen frivilligt. ■

★★★★★

DR Symfoniorkestret: Mahler. Solist: Alice Coote. Med DR Koncertkoret og Københavns Drengekor. Dirigent: Michael Tilson Thomas. DR Koncerthuset, København, torsdag den 30. maj.